

SOVYETLER BİRLİĞİ VE ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE MİLLİ GELİR HESAPLARI

Aydınlık Gazetesi, 2 Haziran 2020

Yıldırım Koç

Pazartesi günkü yazımda ekonomik gelişmeleri değerlendirmede ekonomik büyümenin ölçütü olan gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) kavramını tanıtmıştım. Ancak bir dönem sosyalist ülkelerde milli gelir hesaplarında tümüyle farklı bir yöntem kullanılıyordu. Ülkenin milli gelirinin hesaplanmasında en genelinde hizmetler sektörü dikkate alınmıyor, yalnızca maddi ürün üretimine doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunan çalışmalar "retken emek" olarak kabul ediliyordu. Bu anlayış, Marksist ekonomi politiğin "değer" anlayışının bir sonucuydu.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE MİLLİ GELİR HESABI

Sovyetler Birliği döneminde Sovyetler Birliği ve tüm Comecon yesi ülkelerde milli gelir hesabı farklıydı. "**Net Maddi rn**" olarak da isimlendirilen milli gelirin hesabına yalnızca "retken faaliyet" kabul edilen ve değer yarattığı düşünülen maddi ürünlerin üretimini dahil ediliyordu (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Alec Nove, **The Soviet Economic System**, Third Edition, Unwin-Hyman, London, 1986, s.337-339). Bu yöntem, klasik iktisat kuramının ve özellikle Marksist ekonomi politiğin üretken olan ve üretken olmayan emek anlayışını yansıtıyordu. Sovyetler Birliği (SSCB) Bilimler Akademisi Ekonomi Enstitüsü tarafından yayımlanan **Political Economy** kitabı, Sovyetler Birliği'ndeki uygulamayı řu şekilde özetliyordu: "Sosyalist toplumda gayri safi toplumsal ürün, bir yıl gibi belirli bir dönemde, toplumda üretilen toplam maddi servettir (hem üretim araçları, hem tüketim malları). Bu servet, maddi üretim dallarında çalışan işçilerin emeğiyle üretilmiştir: Sanayi, tarım, inşaat, üretime hizmet ettiği sürece ulaştırma ve aynı şekilde ticaret işçilerinin dolaşım alanında üretim sürecini sürdüren işlemleri gerekleştirirkenki emeği (malları depolama, tamamlama, taşıma, paketleme gibi). Beden işçilerinin yanı sıra, maddi üretim dallarında istihdam edilen beyin işçileri de (biliminsanları, mühendisler, vb.) maddi servetin yaratılmasına doğrudan katkıda bulunurlar. retken olmayan dallarda ise hiçbir gayri safi toplumsal ürün yaratılmaz." (Economic Institute of the Academy of Sciences of the USSR, **Political Economy**, Lawrence and Wishart, London, 1957, p.509)

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE MİLLİ GELİR HESABI

Çin Halk Cumhuriyeti'nde de uzun süre Sovyetler Birliği'ndekine benzer bir yöntem kullanıldı. Çin Halk Cumhuriyeti 1949 yılında kurulduğunda milli gelir hesabında bir boşluk vardı. Milli gelir hesabı çalışmaları 1954 yılında başladı ve "Maddi rn Bilançosu" olarak nitelendirilebilecek bir yaklaşım benimsendi. Bu yaklaşımda, maddi ürün üretimine doğrudan veya dolaylı olarak yapılan katkılar (Marksist retken emek anlayışı) temelinde hesaplar yapıldı ve hizmetler sektörü ve diğer bazı maddi ürün üretilmeyen sektörler hesaplamanın dışında bırakıldı. Çin'in 1978 yılında yeni politikalar benimsemesi sonrasında milli gelir hesaplarının gözden geçirilmesi kararı alındı ve ilk kez 1984 yılında bu konuda çalışmalar başlatıldı. Dünyada yaygın biçimde kullanılan Ulusal Hesaplar Sistemi'ne geçiş ulusal düzeyde ve yerel düzeyde 1992-1993 yıllarında başladı. 1995 yılında da Türkiye'de de uygulanan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla yöntemi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin milli gelir hesabının temelini oluşturmaya başladı. (Hsueh Tien-tung – Li Qiang, **China's National Income, 1952-1995**, Routledge, New York, 2018)